

Fresku en Typhoon.

[K] **MUZIEK EN MOMENTUM. NEDERLANDSTALIGE HIPHOP VAN TYPHOON EN FRESKU**

Op 30 november 2013 werd in de Ridderzaal op het Haagse Binnenhof in bijzijn van het koningspaar, kabinet en Kamerleden het startschot gegeven voor de viering van tweehonderd jaar Koninkrijk der Nederlanden. Daar voerde de bekende hiphopartiest Typhoon (Glenn de Randamie, 1984) zijn speciaal voor de gelegenheid geschreven ballade ‘Van de regen naar de zon’ uit. Het is een klassiek ‘Land van...’-nummer, volgens de formule van opsommingen van historische feiten en culturele eigenaardigheden, met dit verschil dat Typhoon er geen eenzijdig juichverhaal van had gemaakt. Eén van de aanwezigen liet via Twitter weten dat “die multiculturele vertoning” niet aan hem besteed was. Dezelfde persoon diende een wetsvoorstel in om Piet (in achterhaalde omstandigheden bedacht als knecht van Sinterklaas) stereotiep zwart te laten blijven.

‘Van de regen naar de zon’ staat op Typhoons tweede album *Lobi Da Basi* (2014). “Liefde is de baas”, in een van de talen van Suriname die enkele honderdduizenden Nederlanders verstaan. Veertig jaar geleden werd Suriname onafhankelijk en bereikte de migratie naar Nederland het hoogtepunt. De muziek kwam mee. Disco en reggae waren destijds de opkomende stijlen. Jongeren die hier nieuw waren, vonden via de internationaal gepromote muziek aansluiting bij leeftijdgenoten. Zo was het twintig jaar eerder gegaan met pas gearriveerde jongeren uit Indonesië en rock’n-roll.

Tegenwoordig is het hiphop/urban, met opvallend veel makers die een postkoloniaal dan wel economisch migratieverhaal te vertellen hebben. Aan de top staat Ali Bouali (1981) alias Ali B, een in Nederland geboren rapper-theatermaker met

Marokkaanse wortels. Na zijn doorbraak via een gastrap in Marco Borsato’s ‘Wat zou je doen’ (2004) veroverde hij vele harten met ‘Leipe moco flavour’ (2006). Vervolgens richtte hij zich op theater en televisie. Dit seizoen speelt hij zijn programma *Je Suis Ali* voor uitverkochte zalen. Op 20 november 2015, een week na de aanslagen in Parijs, bombardeerde het Britse blad *The Economist* hem tot spreekbuis der natie in tijden van angst en beven. Vriendelijk maar beslist bedankte hij voor de eer. Hij greep wel de gelegenheid aan om zijn nieuwe cd *Verder* aan te kondigen, zijn eerste in tien jaar.

Er is weer een momentum voor muziekalbums als tastbare kunstwerken, met nummers in de juiste volgorde en met de samenhang die de artiest zelf heeft bepaald. *Lobi Da Basi* van Typhoon voerde in 2015 dan ook de verkoopprijs van vinylalbums aan. Ook belangrijk voor een succesalbum: een vormgeving die getuigt van feeling met de bedoeling van de maker. Met Jay Sunsmith heeft Top Notch, de platenmaatschappij van onder anderen Typhoon, een huisontwerper met visie en fantasie. Het toonaangevende Nederlandse hiphop/urban-label heeft het zijne bijgedragen aan de professionalisering van de scene. Labelbaas Kees de Koning is een aficionado van het eerste uur.

Glenn de Randamie speelde zichzelf in de kijker in zijn woonplaats Zwolle in de scene rondom rapgroep Opgezwolle (2001-2007). Zijn alias komt van een scootermerk. Oudere broers Earlrاندall (alias O-Dog) en Kevin (Blaxtar) en zus Sharon (Dyphona) boden Glenn de artistieke steun en zakelijke begeleiding die hij kon gebruiken. Typhoon ontwikkelde zich tot spilfiguur bij de hiphopgroep De Fakkelfbrigade en het bredere collectief De Fakkelfteitgroep. In dit gezelschap bevindt zich ook de uit Iran afkomstige musicus-componist Ali Reza

Tahoeni, alias A.R.T., die als coproducer zijn stempel op *Lobi Da Basi* drukte.

Na zijn uitstekend ontvangen eerste album *Tussen Licht en Lucht* (2007) zei Typhoon op te veel verzoeken en verleidingen ja, met een burn-out als gevolg. Bij wijze van remedie maakte hij een reis door Suriname, het land van zijn ouders. Dat was niet de enige ervaring die hij omsmolt tot muziek. Het tweede album is heel gevarieerd, van de soepele *latin swing* van New Cool Collective tot en met de stroeve hoempablues van gastmuzikant André Manuel. Typhoon is van de *good vibrations*, maar hij ontloopt ook zijn persoonlijke problemen en twijfels niet, evenmin als verwijzingen naar hedendaagse hete hangijzers. Soms werken die referenties alleen visueel, in de clips, vaak ook op gehoor. ‘We zijn er’ bijvoorbeeld beweegt op een klassieke groove van de Amerikaanse r&b-groep Blackstreet. Hier leeft Typhoon zich in het historische perspectief in van de tot slaaf gemaakte man die de onbekende jungle in vlucht naar de vrijheid. “Wij gaan niet meer terug, nooit meer terug.”

Nooit meer terug is de titel van het derde album dat Roy Reymound (1986) alias Fresku in 2015 uitbracht. Op 14 augustus van dat jaar deed hij in de aanloop naar de release een meesterzet, qua brede impact te vergelijken met Typhoons optreden in de Ridderzaal: hij plaatste de clip van ‘Zo doe je dat’ op YouTube. Daarin tovert hij zich om tot “witman” met schmink, pruik en gitaar, oftewel het beeld en het geluid dat overheerst op primetimepopradio. Aan het eind blaast hij zijn omgeturnde hoofd eraf. Alarm! *Vrij Nederland* zette hem onverwijld op de cover en liet een van de beste popjournalisten een diepteportret schrijven. Quasi terloops kaart Fresku de ongeschreven publieke-mediawet aan van “functioneel zwart”, samengevat als: rapper oké, groentenman nee. Nu was de boot helemaal aan.

In de publieke media worden auteursrechten naar verwachting correct en gecontroleerd afgedragen. Die gelden kunnen een aanzienlijk verschil maken in de inkomsten van artiesten. Door hiphop/urban te verbannen naar de kleine uurtjes en de dichtgetimmerde hokjes blijft die muziek kunstmatig klein, terwijl ze in de echte wereld behoorlijk groot is. Ontkenning, honkverdediging en bagatellisering van de kern van Reymounds aanklacht waren het gevolg.

Roy Reymound groeide in Eindhoven op, zonder

vader. Op zijn zevende stuurde zijn moeder hem naar zijn vader op Curaçao. Daar was *Awa Fresku* een populair kinderboek. Fresku betekent vers, koel, fris. “De Frisse” noemt hij zichzelf later meestal in zijn raps. Roy zit als kind het liefst te tekenen, de school boeit hem niet. Op zijn veertiende gaat hij op eigen houtje terug naar Nederland. Op school gaat het nog altijd niet, vanwege zijn slechte ogen, maar niemand vraagt naar de reden. Zodra het kan, stopt hij. De ironie wil dat hij werk vindt in de plaatselijke fabriek die riemen produceert, symbool van de lijfstraf, troop van de koloniale geschiedenis. Het laseren van zijn ogen is de laatste stap op weg naar een nieuw leven als kunstenaar.

Negentien is Roy, als hij op een *open mic*-avond in het buurthuis de zaal op haar kop zet. Fresku rolt in de scene van selfmade creatievelingen zoals Maikel van Willegen, in wiens studio *Nooit meer terug* is opgenomen, of de jongerenwerker Kareem alias Kareemineel, met wie hij een tijdlang het duo De Zwarte Schapen vormt. Met de toekomstige filmregisseur Timon van den Elskamp (alias Teemong) zit hij in het ontregelende trio Kutzooi en ontwikkelt hij de extreme typetjes Gino Pietermaai en Willy Keurig. In 2008 zetten Teemong en Fresku samen de track op internet die hun muzikale leven zal veranderen. Het is een open rapbrief aan Kees de Koning van Top Notch. Hij reageert onmiddellijk. In 2009 verschijnt *Fresku*, met ‘Twijfel’ als de internethit die hem het imago van “emorapper” bezorgt.

Het tweede album *Maskerade* (2012) laat een gerijpte Fresku horen, serieuzer, zelfkritisch, scherp observerend. Weer is Teemong van de partij. Het kurkdroge gevoel voor humor dat Fresku en Teemong delen, blijkt eens te meer uit de mockumentary *Fresku 2.0*, een oerkomische parodie op een rapartiest die de weg van de experimentele muziek inslaat om voor vol aangezien te worden. In diezelfde tijd werkt Fresku mee aan een project waarin rappers hits van Doe Maar bewerken. Hij neemt ‘Pa’ onder handen. Voor de clip reist hij naar Curaçao, waar hij zijn vader terugziet. Inmiddels is hij zelf vader geworden en is zijn relatie met de moeder van zijn kind gestrand. De geschiedenis heeft zich herhaald.

“Voordat ik brak was ik al doorgebroken”, rapt hij in het openingsnummer van *Nooit meer terug*. Hij herpakte zich in alle openheid, met ups en downs.

Teemong voegde er een consequente soundtrack aan toe, geënt op Franse dance, hip, hard, Europees. Ook bij Fresku is uiteindelijk de liefde de baas.

LUTGARD MUTSAERS

www.typhoon.nl

www.fresku.com
